

Opbrengstgericht werken met datamuur en groepsplan

Scholen hebben als doel het maximale uit een leerling te halen. Een leerling moet kunnen presteren naar zijn –cognitieve- mogelijkheden en zich hierin gewaardeerd en erkend voelen.

Door uit te gaan van de onderwijsbehoeften van kinderen, kunnen leerkrachten vaststellen wat nodig is om kinderen zich optimaal te laten ontwikkelen. Onderwijsbehoeften geven aan:

- Wat kan dit kind in de komende periode bereiken, welke doelen streven we na?
- Wat is ervoor nodig om dit kind de doelen te laten bereiken?

Bij het werken met de datamuur en het groepsplan wordt in eerste instantie uitgegaan van de instructiebehoeften. De instructiebehoefte van een leerling geeft aan, de mate van instructie en hoeveelheid leertijd, die een kind nodig heeft om de gestelde doelen te behalen.

De groep als geheel is hierbij het uitgangspunt. Het doel is kinderen zo lang mogelijk mee te laten doen met de groep om hen te laten profiteren van de instructie en interactie in de groep. Het werken met datamuren en groepsplannen draagt bij aan het creëren van een omgeving waarin alle leerlingen actief en betrokken leren, zich optimaal kunnen ontwikkelen, goede leerprestaties behalen en zich gewaardeerd voelen in deze ontwikkeling .

Deze kwaliteitskaart beschrijft hoe datamuren en groepsplannen als hulpmiddelen gebruikt kunnen worden om opbrengstgericht en planmatig te werken aan geformuleerde doelen.

Datamuur

We weten dat er een grens is aan het aantal subgroepen dat de leerkracht goede instructie en begeleiding kan geven. Op de datamuur worden leerlingen geclusterd in drie instructiegroepen:

1. De instructieonafhankelijke leerlingen, zij volgen verkorte instructie
2. De instructiegevoelige leerlingen, zij volgen de basisinstructie
3. De instructieafhankelijke leerlingen, zij volgen verlengde instructie

Onze school, onze leerlingen en onze prestaties

Het werken met datamuur en groepsplannen is altijd een zaak van de school als geheel en ingebed in het beleid van de school. Bij het formuleren van het rekenbeleid van de school en het maken van afspraken over de werkwijze in de school is het nodig te kijken naar drie dimensies:

1. de inhoud van het rekenonderwijs: wat is de doorgaande rekenlijn, wat komt in de groepen aan de orde?
2. de uitvoering van het rekenonderwijs: tijd, aanbod, instructie, differentiatie, leerkrachtvaardigheden, klassenmanagement
3. het innovatieproces in de school: hoe moeten we in de school samenwerken om de doelen te bereiken en wat is daarbij ieders taak en verantwoordelijkheid

De school baseert het rekenbeleid en de werkwijze op wetenschappelijk onderzoek naar wat werkt op school en in de klas (evidence-based onderwijs).

Doelen - toetsen – groepsoverzicht - datamuur – groepsplan

De school formuleert concrete, toetsbare doelen die ze met de leerlingen wil bereiken. Direct daaraan verbonden is het maken van afspraken over de wijze waarop gemeten wordt of de leerlingen de doelen bereiken. Hiervoor maakt de school een toetskalender.

Na afname van de toetsen, maken de leerkrachten een groepsoverzicht met gegevens van alle leerlingen. De handreiking beschrijft het proces. Het proces start met het analyseren en verklaren van de gegevens. Vervolgens gaat de leerkracht na hoe in de komende periode het onderwijs in de groep eruit moet zien om aan de behoeften van de leerlingen tegemoet te komen. Het plan van aanpak van het onderwijs in een periode wordt opgeschreven in het groepsplan. De datamuur is een

tussenstap tussen het groepsoverzicht en het groepsplan.

Groepsplan

Een groepsplan omvat een beschrijving van het onderwijsaanbod aan alle leerlingen in de groep voor een bepaalde periode. Deze periode kan variëren van 4 weken tot een half jaar. Een groepsplan omvat altijd de volgende onderdelen: doelen, inhoud, instructie, organisatie (tijd!) en evaluatie. Een groepsplan is doelgericht, met hoge verwachtingen ten aanzien van alle leerlingen, om te komen tot betere resultaten. Instructie en tijd vormen het hart van het groepsplan. Belangrijk in het groepsplan is het plannen van de leerstof gekoppeld aan de effectieve leertijd. Een groepsplan is altijd dynamisch van opzet, een bijstelling op basis van observatie en tussentijdse methodegebonden toetsen is gewenst. Het groepsplan wordt opgesteld door de leerkracht.

Groepsplan en D-E leerlingen

In het groepsplan worden ook de D-E leerlingen meegenomen. Zij behoren organisatorisch, pedagogisch en didactisch tot de groep. Voor hen vindt differentiatie plaats naar instructie en tijd. Zij horen bij de instructieafhankelijke leerlingen die verlengde instructie krijgen. De inspectie van het onderwijs vraagt van scholen dat zij voor D-E leerlingen handelingsplannen opstellen. De reden hiervoor is, dat voorkomen moet worden, dat leerlingen gaan onderpresteren. Inspectie hecht veel waarde aan een zorgvuldige onderbouwing van de werkwijze met D-E leerlingen. De meeste gegevens voor een individueel handelingsplan voor D-E leerlingen staan al in het groepsplan. De school kan een bijlage te maken bij het groepsplan, waarin u per kind een precieze uitwerking maakt. De meeste informatie kunt u kopiëren uit het groepsplan, alleen de te verwachten vaardigheidsscore moet u dan nog toevoegen.

Groepsplan en specifieke pedagogische behoeften

De insteek van het groepsplan is in eerste plaats te differentiëren naar instructiebehoeften. Er zijn in elke groep ook leerlingen die specifieke pedagogische behoeften hebben. Dat heeft vaak te maken hun gedag: het gaat bijvoorbeeld om leerlingen die druk en ongeconcentreerd zijn of leerlingen met kenmerken van autisme. Ook deze leerlingen doen mee met het groepsplan en profiteren van een gedifferentieerde instructie, maar voor hen is vaak nog meer nodig. Vooral de interactie met de leerkracht speelt daarbij een rol.

Leerlingen met een eigen leerweg

Er zijn zorgleerlingen die het aanbod tot en met groep 8 niet aangeboden volledig aangeboden kunnen krijgen vanwege cognitieve en/of sociaal emotionele belemmeringen. In de regel gaat het met name om leerlingen die op termijn naar het voortgezet speciaal onderwijs of het praktijkonderwijs gaan of leerwegondersteunend onderwijs nodig hebben in het vmbo. Voor deze leerlingen wordt soms de beslissing genomen over te gaan tot een eigen leerweg. Ook leerlingen met een eigen leerweg blijven deel uitmaken van het groepsplan, organisatorisch en pedagogisch. Alleen vindt er voor deze leerlingen een inhoudelijke aanpassing van de leerstof plaats. Voordat deze stap wordt gezet is het essentieel externe deskundigen te raadplegen (bijvoorbeeld overleg binnen het samenwerkingsverband, met de schoolbegeleider, met de eigen orthopedagoog of psycholoog). Met de keuze voor een eigen leerweg neemt de school immers in feite een besluit over de toekomstige ontwikkeling van een kind.

Begaafde leerlingen

Goede leerlingen krijgen in het groepsplan de verkorte instructie. In deze verkorte instructie wordt altijd de basisvaardigheid uitgelegd. Na de korte instructie gaan deze leerlingen zelfstandig werken. Ze kunnen de leerstof verdiept en verrijkt doorwerken en mogen ook hun eigen strategieën ontwikkelen. Als uit de evaluatie blijkt dat deze leerlingen voortdurend boven A-niveau scoren, dan moet bezien of we te maken hebben met een begaafde leerling. Een begaafde leerling scoort zowel goed op cognitief niveau, als op het beheersen en toepassen van leer- en werkstrategieën. Wanneer blijkt dat een leerling werkelijk begaafd of hoogbegaafd is kan worden overgegaan tot bijvoorbeeld compacten en of versnellen. We spreken dan van verdiepte instructie.